

Avsättande av naturskog vid Stora Hajdes i Fröjel som naturreservat samt fastställande av skötselplan för området

Uppgifter om naturreservatet

<u>Namn</u>	Hajdes storhage
<u>Kommun</u>	Gotland
<u>Socken</u>	Fröjel
<u>Läge</u>	ca 5,7 km ONO Fröjel kyrka, översiktskarta bilaga 1
<u>Kartblad</u>	Ekonomiska kartbladet 068 29 och 069 20 Topografiska kartbladet 56 C Klintehamn
<u>Gräns</u>	Innerkanten av den punktstreckade linjen på bifogad karta, bilaga 2
<u>Area</u>	199 ha
<u>därav</u>	
<u>landarea</u>	199 ha
<u>Fastigheter och markägare</u>	Stora Hajdes 3:1 : Gösta Jakobsson
<u>Naturvårds-förvaltare</u>	Länsstyrelsen i Gotlands län

Beskrivning av området

Se skötselplanen.

Ärendets beredning

Skogsmarken tillhörande gården Stora Hajdes har skötts under äldre bruksformer även i sen tid p g a brukarnas stora intresse och känsla för de natur- och kulturvärden som finns inom fastigheten. Den stora, till gården hörande skogsmarken, har tack vare detta förskonats från det rationella storskogsbrukets negativa verkningar. Brukarna vill att skötseln av skogen även i fortsättningen skall ske under skonsamma former men ändå ge ekonomiskt utbyte.

En framställning om att skogsområdet skall ingå i ett naturvårdsområde har ingetts av Fröjels hembygdsförening till länsstyrelsen. Samråd om utformningen har skett med brukarna.

1991-04-29

231-1646-90

Länsstyrelsens kulturmiljöenhet har tagit initiativ till att ett större område, där naturreservatet i sin helhet ingår skall förklaras som område av riksintresse för kulturminnesvård.

OMRÅDETS BETYDELSE OCH BEHOV AV SKYDD OCH VÅRD

Trakthuggning, markberedning och plantering har blivit de dominerande skogsbruksmetoderna under de senaste 30 åren och kommer att ha helt satt sin prägel på den gotländska skogen inom de närmaste decennierna.

De moderna skogsbruksmetoderna innebär att så gott som all produktiv skog får en i många avseenden helt ändrad karaktär jämförd med skog skött på "gammalt sätt". En hel del organismer kan inte överleva i skogsmark där genomgripande förändringar i form av kalhuggning återkommer med 80 eller 100 års mellanrum. Dessa organismer har överlevt årtusenden av småskaligt och extensivt utnyttjande av skogen. De behöver fristäder i form av skogsområden som får utvecklas fritt eller som sköts på "gammalt sätt".

De områden som hittills skyddats som områden där modernt skogsbruk inte skall bedrivas, har avsatts för helt fri utveckling, d v s inga skogliga åtgärder av något slag skall utföras. Den urskog som på detta sätt bevaras eller får utvecklas, är rik på mikromiljöer som tillgodoser de flesta av de organismer som ej fördrar det moderna skogsbruket.

Mellan de två ytterligheter som rationellt skött skog och urskog utgör kommer i framtiden inte att finnas någonting. Den i moderna skogsbrukares ögon vanskötta, gammaldags bondeskogen kommer att vara försvunnen om inte något görs för att bevara den.

Skog skött "på gammalt sätt" är inget enhetligt begrepp. Nyttjandet av skogen har varierat starkt mellan olika tider och områden. Några karaktärsdrag som är ett resultat av de metoder som dominerat kan dock sägas vara genomgående.

Genom de flesta tider har skogen använts som betesmark för getter, får och nöt. Genom betet har skogen fått en öppen karaktär med glest utvecklat buskskikt och tuktad markväxtlighet. Kalhuggning har ej förekommit.

1991-04-29

231-1646-90

Träden har som regel avverkats ett och ett, i första hand efter sin lämplighet för olika användningsområdena.

Skogsbruket bedrevs i de flesta områden extensivt så att en stor del träd aldrig hann avverkas förrän de blev grova och gamla och dog stående. Döda träd avverkades till bränsle men behovet var troligen inte större än att åtminstone en del skogsområden innehöll betydande mängder död ved.

De gammaldags skogsbruksmetoderna skapade ljusa skogsbestånd med jämnt fördelade luckor mellan träden.

Sådana ofta ganska parklika skogsbestånd uppkom eftersom föryngringen blir dålig när ljustillgången är svag och betesdjuren samtidigt åter upp en del av de späda trädplantorna.

Skogsbruket i Hajdes storhage har under de senaste 100 åren av allt att döma bedrivits i stora drag just så som beskrivits ovan. Området är unikt för landet.

Dikningsverksamhet eller trädplantering har av allt att döma aldrig förekommit inom området.

På gården finns anläggningar i form av en kalkugen, en tjärdal, en smedja och en kvarn vilka sammantagna är av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Skogens tillstånd inom området idag är ett resultat av skogsbruksmetoder som delvis skiftat genom tiderna. För att bibehålla nuvarande skogstillstånd skulle det i princip vara nödvändigt att upprepa åtminstone huvuddragen i de skogsbruksmetoder som använts tidigare. Detta är en omöjlighet helt enkelt därför att vi idag inte vet hur skogen har nyttjats under föregående sekler. Hajdes storhage kommer trots detta faktum att i framtiden vara mycket värdefull såsom ett skogsområde opåverkat av dikning och skogsplantering, där gammaldags bruksmetoder sätter sin prägel på naturen.

I skötselplanen har försök gjorts att i någon mån dokumentera de principer som styrt skogens brukande sedan 1930-talet och som åtminstone delvis bygger på mycket gamla kunskaper och erfarenheter. Ytterligare försök till dokumentation av hur skogsbruket gått till bör utföras. Resultatet från sådana undersökningar bör sedan ligga till grund för kompletterade anvisningar om hur skogen bör brukas.

1991-04-29

231-1646-90

Länsstyrelsens beslut

Det beskrivna området som avgränsas av innerkanten av en punktstreckad linje på bifogad karta (bilaga 2), bör av skäl som ovan nämnts särskilt skyddas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur. Länsstyrelsen förklarar därför med stöd av 7 § naturvårdslagen (SFS 1964:822 omtryckt 1974:1025) området som naturreservat.

Ändamålet med reservatet är att skydda och vårda ett skogsområde med grovt vuxen, extensivt betad skog som avverkas med plockhuggning utan trakthyggesbruk, och som har en stor andel träd av hög ålder.

Föreskrifter för naturreservatet

För området skall gälla de föreskrifter enligt 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen som anges nedan.

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheten inom reservatet.

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

- 1 avverka skog annat än i enlighet med bifogad skötselplan vilket innebär
 - att ytor större än 625 kvadratmeter i fyrkant ej får kalavverkas
 - att minst 200 träd med en brösthöjdsdiameter om minst 20 cm finns kvar på varje ha, trädlösa våtmarker undantagna
 - att inte mer än 400 m³sk skog får avverkas årligen
- 2 plantera in växt eller djur av något slag, eller skogsplantera
- 3 dika
- 4 bedriva täkt, gräva, spränga, borra, schakta, dämma, utfylla eller utföra annan markberedning
- 5 anlägga motorbana eller skjutbana eller anordna motor- eller skytteövning samt motor- eller skyttetävling

1991-04-29

231-1646-90

Utan länsstyrelsens tillstånd är det vidare förbjudet att

6 uppföra helt ny byggnad eller anläggning

7 anlägga väg, stig, led, bro, spång eller parkeringsplats
(den vägsträcka som markerats på kartan, bilaga 5, får
dock förbättras genom att stenblock tas bort och
viss utfyllnad sker)

8 dra fram mark- eller luftledning

9 anbringa eller upplåta mark för tavla, plakat, affisch,
skylt eller därmed jämförlig anordning

Föreskrifterna utgör inte hinder för de åtgärder som behövs
för att tillgodose ändamålet med naturreservatet och som är
närmare angivna nedan under B, samt i bifogad skötselplan.

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen om skyldighet att
tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken för-
pliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder
vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet.

1. Anordningar för utmärkning av reservatet.

2. Uppsättande och underhåll av hägn, betesdrift med får och
nöt och andra åtgärder för skötsel av reservatet enligt
vad som närmare anges i bifogad skötselplan.

3. Mätning av avverkad skog.

C. Föreskrifter med stöd av 10 § naturvårdslagen om vad
allmänheten har att iaktta inom naturreservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1 föra eller parkera motordrivet fordon

2 göra upp eld

1991-04-29

231-1646-90

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen
rörande naturvårdsförvaltningen

- 1 Länsstyrelsen fastställer de föreskrifter om naturvårdsförvaltningen som framgår av bifogad skötselplan. Den ekonomiska utredningen i bilaga 6 fastställs dock inte.
- 2 Naturreservatet skall utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och enligt naturvårdsverkets anvisningar.
- 3 Naturvårdsförvaltare skall vara länsstyrelsen i Gotlands län, som fortlöpande skall samråda med markägaren vid förvaltningen.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljödepartementet, se bilaga formulär A.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet har deltagit landshövdingen Claes Elmstedt jämte ledamöterna Gunhild Bolander, Torsten Frölich, Torsten Gustafsson, Bertil Jakobson, Björn Jansson, Ingvar Kolmodin, Harriet Lihnell, Henry Lindkvist, Jan Lundgren, Barbro Nilsson, Lennart Pettersson, Ulla Pettersson, Ingibjörg Sigurdsdottir samt tjänstgörande suppleanten Henning Bogren.

I den slutliga handläggningen har även deltagit länsrådet Jan Björklund, byrådirektören Jens-Henrik Kloth, länsantikvarien Marita Jonsson, 1:e länsassessorn Nils Strehlenert och avdelningsdirektören Per Hansson, föredragande.

Claes Elmstedt

Per Hansson

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET HAJDES STORHAGE

Ett förslag till skötselplan har upprättats under januari 1989 och reviderats under november 1990 av Jens-Henrik Kloth vid länsstyrelsen i Gotlands län.

Fastställd av länsstyrelsen den 29 april 1991.

Skötselplanen består av:

I ALLMÄN BESKRIVNING av naturreservatet

II PLANDEL med följande avsnitt:

- 1 Disposition och skötsel
- 2 Anordningar för rekreation och friluftsliv
- 3 Tillsyn
- 4 Dokumentation
- 5 Finansiering av naturvårdsförvaltningen

I ALLMÄN BESKRIVNING

1 ADMINISTRATIVA DATA

Se beslutet.

2 GRUND FÖR BESLUTET SAMT FÖRESKRIFTER

2.1 Grund för beslutet

Området består av skog som delvis är relativt växtlig och som innehåller en stor andel träd av hög ålder. Området utgör ett exempel på skog så som den i allmänhet såg ut och brukades förr i tiden. Skogen betas fortfarande av får och nöt. Skogen har brukats extensivt genom plockhuggning ända fram till idag. Dikning eller skogsplantering har ej förekommit inom området. Skogen utgör ett sällsynt exempel på skog som är opåverkad av modernt skogsbruk och som präglas av det gamla sättet att nyttja skog.

Ändamålet med reservatet är att skydda och vårda ett skogsområde med grovt vuxen, extensivt betad skog som avverkas med plockhuggning, utan trakthyggesbruk, och som har en stor andel träd av hög ålder.

2.2 Föreskrifter

Se beslutet.

3 ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

3.1 Naturförhållanden

Markförhållandena inom området varierar. Inom stora delar ligger hällen ganska nära markytan. Inom andra delar av området täcks berggrunden av djupare lager sand. I vissa delar av området är en relativt riklig förekomst av block påtaglig.

Skogen i området domineras av tall. Granen finns oftast närvarande men är knappast någonstans mer talrik än tallen. Skogen har överlag hög ålder. Tallar som är 150 år eller något mer är ej ovanliga. Inom många delar av området finns kraftigare tallar, med en omkrets omkring 200 cm. Den kraftigaste tallen som kunde upptäckas vid en dags vandring genom skogen höll ca 235 cm i omkrets. Genom borrhning, har

en tall i området åldersbestämts till 350 år. Här och var i skogen finns grupper av unga tallar. Det är annars i allmänhet relativt ont om unga trädplantor. Föryngringen sker främst genom uppslag av tallplantor där en större gran eller en grupp av träd har avverkats.

I de flesta delar av skogen förekommer enstaka björkar jämnt utspridda. Talrikast växer björken i anslutning till våtmarkerna. Björkarna är oftast ganska låga och krokigt vuxna.

Våtmarkerna är ofta glest bevuxna med tall förutom med björk. Pors växer rikligt i våtmarkerna, ofta tillsammans med talrika enar där det inte är för blött.

Eftersom torrträden har avverkats genom tiderna finns torra träd endast här och där.

Den skogsbruksplan som upprättades 1987 bifogas för att ge en mer detaljerad bild av skogens tillstånd. Se bilaga 5.

Fältskiktet är till stor del sammansatt av kalkpåverkad vegetation av den karaktär som är typisk för den gotländska ängstallskog. På mer kalkfattigt underlag finns ofta samhällen med ett stort inslag av blåbär. På sina ställen är det så skuggigt att endast mossor och glest med kruståtel växer på marken. Inom de sandiga områdena växer ofta revlumner över stora ytor. Örnbräken utgör ett påtagligt inslag i vegetationen inom stora områden.

Buskskiktet är för det mesta relativt glest som ett resultat av det långvariga betet. Närmast gården, där djuren uppehåller sig mest, saknas buskar helt och skogen har karaktär av hagmark. På lite längre avstånd från gården märks betet inte så mycket. Överallt finns dock små stigar och spillning som visar att både får och nöt strövar över hela området.

Enligt gårdens brukare fanns det rikligt med orre i skogen förr i tiden. Nu finns orren inte alls kvar. Förr fanns flera par duvhök i skogen och fortfarande finns troligen något par. Spillkråkan förekommer i området, men är ej så vanlig som förr.

Vildkaninen var vanlig förr, men ses nu sällan i området.

Viss fotografering av skogen har ägt rum i samband med att skötselplanen upprättades. Fotografierna förvaras vid naturvårdsfunktionen vid länsstyrelsen.

Namn på vätar, bäckar och enskilda delar av området, vilka används av folket på gården St Hajdes, har skrivits in på kartan, bilaga 4.

3.2

Markanvändning

Före laga skiftet som gick i dessa trakter omkring 1914 var Hajdes storhage uppdelad i två enheter som kallades och fortfarande benämns Norderhagen och Suderhagen och som tillhörde olika gårdar. Sedan laga skiftet har hela skogsskiftet tillhört St Hajdes. Bandtunen mellan de båda hagarna stod emellertid kvar flera decennier.

De moderna skogsbruksmetoderna har aldrig slagit igenom på St Hajdes. Inga delar av skogen har så långt tillbaka man kan minnas kalhuggits eller utsatts för kraftigare avverkningar på annat sätt. Dikningar eller andra försök att leda undan vatten från området har aldrig företagits. Föryngringen har alltid skett naturligt, trädplantering har aldrig förekommit.

Henry Andersson är svärfar till Gösta Jakobsson. Han kom till gården som svärson 1932 och arbetade då i skogen med sin svärfar. Av svärfar August Larsson fick Henry Andersson lära sig att vara rädd om skogen. Många andra gårdar högg sina skogar på ett oklokt sätt, men på St Hajdes brukade man skogen på ett genomtänkt sätt, för att tillvarata skogens kapital på längre sikt. Man högg i första hand de dåliga träden med tjärtopp eller med röta. De träd som hade förutsättning att utvecklas till fina timmerträd fick stå tills de var "färdigvuxna". Torrträd fick aldrig stå kvar i skogen. Torrträden var värdefulla som ved till gården och till bränningen i kalkugnen. Att låta dem ruttna i skogen ansågs som slarv och slöseri. Stormfällda träd togs också alltid tillvara.

Hajdes storhage har alltid haft ett stort inslag av gamla timmerträd. Redan på 30-talet var det en vedertagen sanning att man skulle upp till Hajdesskogen när man skulle ha rejält timmer. Under senare år har man levererat virke till möbelsnickare Bo Ekman i Levide som tillverkar möbler efter gammal Gotlandsmodell. Bo Ekman säger sig vara mycket nöjd med virkets kvalitet. Virke med motsvarande hårdhet och dimension kan vara svårt att erhålla från annat håll.

Skogens föryngring har aldrig ansetts som något problem. När man fällt någon stor gran har det snart kommit upp en mängd tallplantor. Betesdriften anses inte försvåra föryngringen, snarare tvärtom.

Gösta Jakobsson, svärson till Henry Andersson, kom till gården 1961. Då användes motorsåg sedan två, tre år tillbaka. Fortfarande användes då häst i skogsarbetet. Fyra hästar fanns på gården fram till slutet av 60-talet eller början av 70-talet.

Efter det att hästarna försvann använde man traktor så långt man kan kunde komma fram i skogen. Ofta vinschades timret 30-40 m fram till traktorframkomliga stråk.

Idag använder Gösta Jakobsson en boggivagn med griplastare.

Skogsbruket har bedrivits enligt de gamla principerna ända fram till i dag. Skogsvårdsstyrelsen har emellertid sedan länge spelat en betydande roll när det gällt att styra skogens brukande. Redan på 30-talet, kanske t o m tidigare, utförde skogsvårdsstyrelsens konsulenter stämpling av all skog som skulle avverkas. Man fick tillstånd för att avverka ett visst antal kubikmeter, en kvot som man inte fick överskrida. Under lång tid var det lag på att ingen skog fick avverkas utan att skogsvårdsstyrelsen givit tillstånd. De senaste decennierna har man fått gallra i skogen på egen hand. Under 70-talet började skogsbrukskonsulenterna tala om att ta upp kalhyggen, något som de emellertid inte fick gehör för hos Henry Andersson och Gösta Jakobsson. Enligt Andersson och Jakobsson har uppfattningen om hur skogen skall skötas varierat kraftigt mellan de olika skogsbrukskonsulenter som besökt gården.

Tjärbränning

Tjärbränning var förr en viktig verksamhet vid gården. Under 30-talet ansågs dock tjärbränningen allt mindre lönsam och minskade därför i omfattning. Senaste gången man brände i gårdens sojde var 1938. Bränningen dokumenterades i den så kallade Frøjelfilmen. Före bränningen 1938 hade det gått åtminstone fem år sedan föregående bränning. Längre tillbaks var det inte heller varje år som man brände tjära vid gården.

Till tjärbränningen användes enbart stubbar. Kvantiteten varierade från bränning till bränning. Vid bränningen 1938 utvann man enligt Henry Andersson 225-250 liter tjära. Färska stubbar blandades med gamla. Enligt Andersson gav de färska stubbarna den bästa tjäran. De färska stubbarna fick man fram i samband med att träd avverkades. Man högg då av ett träds rötter i jorden och fällde trädet utan att kapa

det, genom att fästa en tross i trädet och dra omkull det. De gamla stubbarna fick man ofta upp ur jorden med hjälp av dynamit.

Kalkbränning

Kalkbränning var under lång tid en viktig inkomstkälla för gården. Gårdens kalkugn var den största i Fröjel socken där kalkbränningen överhuvudtaget var mycket omfattande tack vare den rikliga tillgången på lämplig sten. Kalkugnen vid St Hajdes brändes som regel en gång om året, ibland två gånger.

Vid St Hajdes togs all sten från grunda täkter i den omgivande terrängen. Kalkugnen brändes sista gången 1944. En bränning varade normalt ca 4 dygn och gav som regel mellan 22 och 25 ton kalk. 1944 såldes kalken för 8 öre kilot.

Ved till kalkbränningen samlades under vintern. Veden bestod till största delen av ruttna granar och torrträd som på detta sätt fick en värdefull användning. För en bränning gick det åt 24 eller 25 kaster ved, vilket motsvarar 70-75 kubikmeter.

Ved

Henry Andersson och Gösta Jakobsson har svårt att uppskatta hur mycket ved som gått åt till matlagning och uppvärmning vid gården. I dag, när man fortfarande eldar i vedspis, öppna spisar och kaminer, går det åt omkring 50-60 kubikmeter per år, vilket nog är något mer än förr i tiden.

Under 40-talet och fram till början av 50-talet såldes insamlad ved i en omfattning av omkring 4-5 kaster om året, d v s 12-15 kubikmeter.

Vissa år stämplade skogsvårdsstyrelsen vedposter som såldes till folk som ville hugga själva.

Försäljning av massaved från skogen har ej förekommit förrän vid slutet av 50-talet eller början av 60 talet.

Enar till stör och granar till troder som behövdes till stängsel runt skogen, höggs i skogen. En hel del gran gick åt till stängselbyggandet, dock aldrig så mycket att det någonsin blivit direkt ont om gran i skogen.

Hajdes storhage är fortfarande till största delen inhägnad med traditionellt konstruerad bandfast tun.

Bete

Sedan urminnes tider har Hajdes storhage betats av husdjur. Under 40- och 50-talet fanns ca 30 tackor som betade i skogen tillsammans med hästar och kor under vår, sommar och höst. Några kor och hästar togs in från andra gårdar så att sammanlagt ca 5 hästar och 10 kor brukade beta i skogen tillsammans med gårdens egna tackor och lamm. Fortfarande betar en stor del av gårdens djur i skogen. Gårdens fårbesättning är utökad till ca 75 tackor, från att för bara några sedan ha bestått av 50 st tackor. Tackorna och lammen betar i skogen från början av maj och fram till den första snön lägger sig. Förutom fåren betar också 7-8 ungnöt i skogen. Dessa släpps ut i början av maj och betar sedan i skogen åtminstone fram till november.

Henry Andersson menar att betets inverkan på skogen är positiv. Betet innebär att dött gräs inte samlas, vilket underlättar för trädplantorna att komma upp.

I mitten av 50-talet utförde dåvarande stiftsjägmästaren Seved Englund betesförsök på den nedlagda åkerytan i områdets nordvästra del. Fårens och vildkaninernas inverkan på skogsföryngringen undersöktes. Platsen utgjorde en av många försöksytor utlagda över Gotland.

I slutet av 1800- och början av 1900-talet förekom slätter i skogen, i det område som kallas slåmarken (se kartan, bilaga 4). Området skall ha upplåtits gratis till daglönare som behövde hö till sina hushållskor.

3.3 Tillgänglighet

Naturvårdsområdet nås lättast från gården St Hajdes som ligger omedelbart sydost om området. Med bil framkomlig skogsbilväg löper längs områdets norra och östra gräns.

3.4 Information

Anordningar för information om områdets natur och kultur saknas idag.

Källor

De källor som legat till grund för beskrivningen av och förslagen till skötsel för området är:

Andersson, Henry, St Hajdes Fröjel: muntligen

Jakobsson, Gösta, St Hajdes Fröjel: muntligen

Skogsbruksplan för fastigheten Hajdes St 3:1, 1987

Ekman, Bo, Klintehamn: muntligen

Skogsvårdsstyrelsen i Gotlands län: Svar på remissförslag till beslut och skötselplan för Hajdes storhage

Kardell, Lars: Synpunkter på förslag om bildandet av naturvårdsområde för Hajdes Storhage i Fröjel

II

PLANDEL

1

DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN

1.1

Övergripande mål

Målet för naturreservatet skall vara att bevara och vidmakthålla den karaktär som skogen har idag och som framskapats genom extensivt skogsbruk och skogsbete. Skogsbruket bör även i framtiden bedrivas på i princip samma sätt som hittills, d v s genom plockhuggning och utan kalhyggesbruk. Skogsbete bör bedrivas även i fortsättningen. Inga större insatser bör göras för att locka allmänheten att besöka området. Skyltställ med information om området bör dock sättas upp på plats som anges på kartan, bilaga 5.

1.2

Generella riktlinjer

1.2.1

Skogsbruk

Skogsbruk skall bedrivas genom plockhuggning. Detta innebär att endast enstaka träd eller grupper av träd avverkas. Kalavverkning får ej ske av större yta än 625 kvadratmeter. Efter avverkning måste minst 200 träd med en brösthöjdsdiameter om 20 cm stå kvar på varje hektar produktiv skogsmark.

Skogens årliga tillväxt inom naturvårdsområdet kan beräknas ur de ståndortsindex som anges för respektive avdelning inom området. Ståndortsindex kan omräknas till tillväxt per år enligt en tabell i den bruksanvisning som följer med skogsbruksplanen. Skogens årliga tillväxt inom området uppgår beräknad på detta sätt till 606 m³ sk/år.

Tillväxten beräknad på grundval av ståndortsindex ger ett värde för hur mycket skogen växer i genomsnitt under en omloppsperiod, om skogen sköts enligt moderna principer med gott resultat. Eftersom skogen inom naturreservatet även i framtiden kommer att bestå av träd av genomsnittligt relativt hög ålder och föryngringen i hög grad kommer att ske i gläntor där ljusförhållandena ofta inte är optimala, får man anta att årstillväxten i verkligheten är lägre än den ovan teoretiskt framräknade.

Stor osäkerhet råder idag om skogens verkliga tillväxt. Det årliga uttaget bör därför ligga på en lägre nivå än vad beräkningar av den ideala tillväxten ger vid handen.

Det årliga uttaget av skog från området får ej vara högre än årstillväxten. Det sammanlagda uttaget av timmer, massaved stängselvirke och brännved får därför uppgå till maximalt 400 m³sk per år. Om markägaren vill ackumulera uttaget från ett år till ett annat, får uttaget vara 4 000 m³sk under en 10-årsperiod.

Med hjälp av resultaten från de forskningsinsatser som föreslås bör det i framtiden bli möjligt att beräkna den verkliga tillväxten och därefter korrigera bestämmelsen om högsta årliga uttag.

Torrträd bör i första hand avverkas till ved i den omfattning som skett tidigare, d v s för bränsle till gården uppgående till ca 50 m³ i löst mått per år. Denna avverkning av torra träd är dock ej större än att en hel del torra träd blir kvar i skogen. Om det är brukarens ambition att avverka merparten av torrträden i skogen finns det inget som hindrar detta.

För att skogen även på sikt skall bevara sin karaktär av gammelskog bör inga livskraftiga träd äldre än ca 225-250 år avverkas. Skogsbruket inom området bör, i enlighet med de principer som hittills varit vägledande för skogsbruket, i första hand inriktas mot produktion av timmer av hög kvalitet. Detta blir delvis automatiskt resultatet av att skogsbruket bedrivs med plockhuggning. Det krävs dock även att man medvetet sparar de "rätta" träden och låter dessa bli äldre än de normalt skulle ha blivit.

Även med denna inriktning mot timmerproduktion blir en hel del massaved resultatet av att man gallrar i skogen.

Skogsbruket skall bedrivas utan att varaktig spårbildning eller andra markskador uppstår.

1.2.2

Bete

Årligt bete med får och nöt bör anordnas. Djuren bör beta i skogen under så stor del av betessäsongen som möjligt, d v s från senast mitten av maj till åtminstone slutet av oktober. Antalet betande djur bör ej understiga nuvarande mängd, som uppgår till ca 75 tackor med lamm och 7-8 ungnöt. Om det ena djurslaget minskar i antal bör det andra öka. Ett nötkreatur motsvarar då ca 2 tackor med lamm.

Avtal om bete inom området liksom om ersättning för betet bör slutas med markägaren.

1.2.3 Stängsel

Stängslet kring området bör underhållas och vid behov förnyas. Det bör vara en målsättning att bibehålla den nuvarande trädgårdsgården kring området. När denna behöver ersättas bör den ersättas med trädgårdsgård av traditionell typ. Det är i första hand ett intresse för kulturminnesvården att stängslet består just av trädgårdsgård. Merkostnaden för uppsättande av ny trädgårdsgård i förhållande till kostnaden för lammnät bör i första hand bestridas av kulturminnesvården.

1.3 Utmärkning av naturvårdsområdets gränser

Naturvårdsområdets gränser skall utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och enligt naturvårdsverkets anvisningar.

2 ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

2.1 Övergripande mål

Området ingår ej i länsstyrelsens satsning på att visa upp 100 sevärda platser i naturen och 100 platser med kultur. Större insatser för att göra området känt för allmänheten bör därför inte göras. När de kulturhistoriskt intressanta anläggningarna i anslutning till gården har restaurerats kommer platsen antagligen att besökas flitigt av allmänheten. Det är då viktigt att det finns anordningar som informerar om både kultur- och naturförhållanden.

2.2 Riktlinjer och åtgärder

2.2.1 Tillgänglighet

Nuvarande förhållanden bör ej ändras.

2.2.2 Information

I samband med att de kulturhistoriskt intressanta byggnaderna i anslutning till gården restaureras bör informationsskylt som upplyser om kultur och natur i området sättas upp i anslutning till gården.

3

TILLSYN

Länsstyrelsens tillsynsman svarar för tillsyn av området vid ett par tillfällen under året. Markägaren bör få tillsynsansvar som skrivs in i avtal.

4

DOKUMENTATION

4.1

Dokumentation och forskning

Professor Lars Kardell vid Sveriges Lantbruksuniversitet har erbjudit sig att organisera forskningsarbete i Hajdes Storchage. Forskningen skulle innebära dokumentation av nuvarande förhållanden, en beskrivning av områdets skogshistoria och en beskrivning av den utveckling skogen genomgår under en längre period.

Forskningen kan utföras som en jämförelse mellan denna skog och ett område med skog brukad på modernt sätt, där samma undersökningar utförs i båda områdena.

Resultatet från dessa forskningsinsatser, kan på sikt läggas till grund för nya rekommendationer och anvisningar för skötseln av området.

4.2

Dokumentation av utförda åtgärder

Naturvårdsförvaltaren dokumenterar utförda åtgärder, kostnader och finansiering av naturvårdsförvaltningen samt förhållanden som hotar naturvårdsintresset.

För att dokumentera hur mycket skog som avverkas årligen, skall timmer och ved som avverkas mätas. Denna mätning bör utföras av för uppgiften utbildad person.

Brukaren bör få ett i avtal reglerat ansvar för att sammanställa mätningsresultaten och rapportera hur mycket skog som avverkas årligen. Brukaren bör också rapportera antalet betande djur och betessäsongens längd.

Det är angeläget att dokumentera gården St Hajdes kulturhistoria i allmänhet och den till gården hörande skogens kulturhistoria i synnerhet. Dokumentationen kan förslagsvis utföras som en forskaruppgift.

5 FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

5.1 Ekonomisk utredning

Länsstyrelsens naturvårdsfunktion har gjort en utredning i december 1990 av beräknade kostnader perioden 1991-2000. Se bilaga 3.

5.2 Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Bekostas av staten genom statens naturvårdsverk: Markering av naturvårdsområdets gränser, restaurering av befintliga stängsel och vid behov nystängsling av området, ersättning till djurhållande lantbrukare, tillsyn, mätning av avverkad skog. Restaurering av stängsel samt nystängling kan eventuellt, åtminstone till del, bekostas av staten genom riksantikvarieämbetet. Markägaren svarar för normala omkostnader i skogsbruket, men skall ej svara för några kostnader i samband med stängsling.

Bilagor

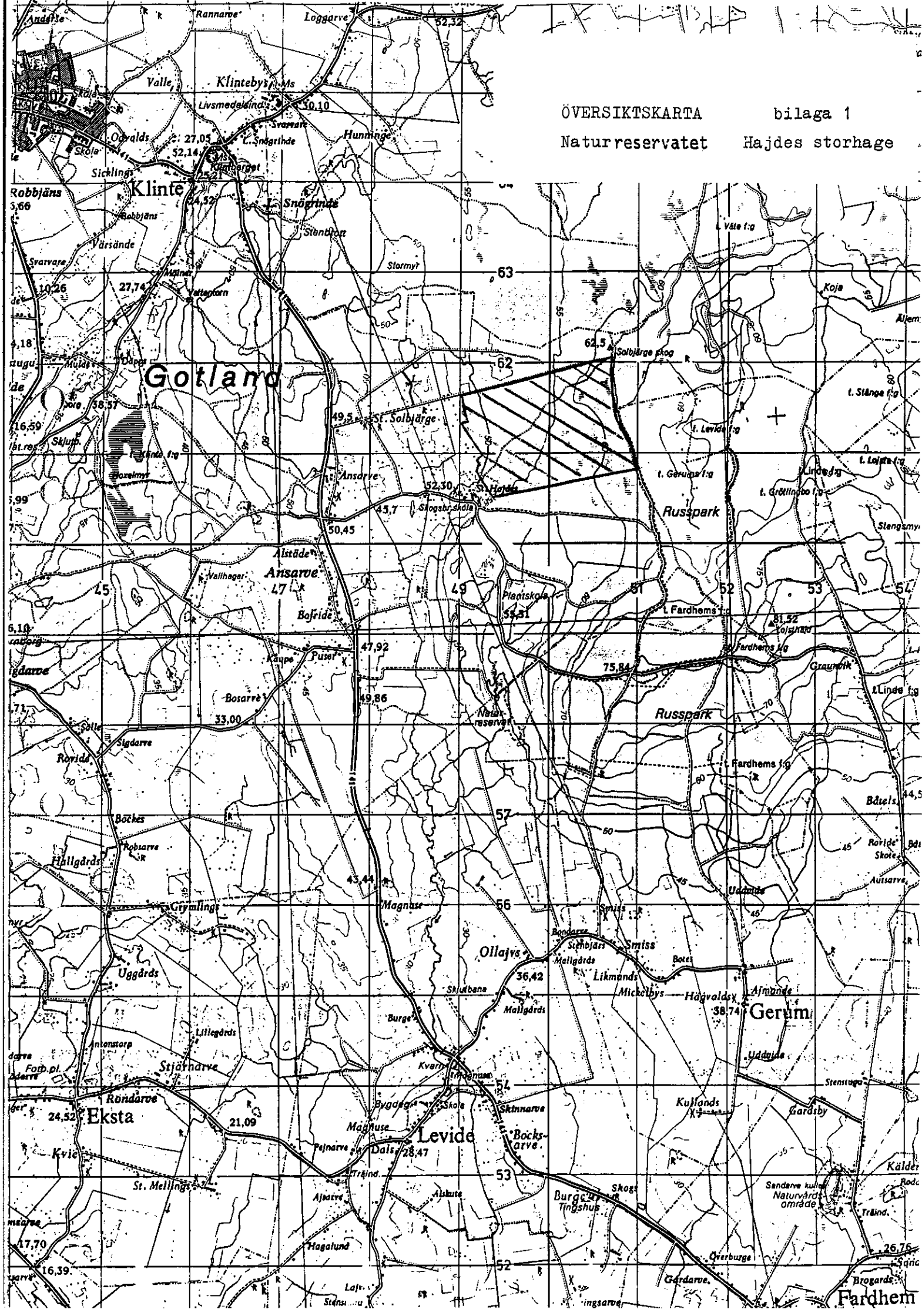
- 1 Översiktskarta
- 2 Beslutslista: gräns för naturvårdsområdet
- 3 Kostnadsutredning
- 4 Karta med vedertagna namn inom området
- 5 Vägsträcka som får förbättras
- 6 Överenskommelse med markägaren

ÖVERSIKTSKARTA

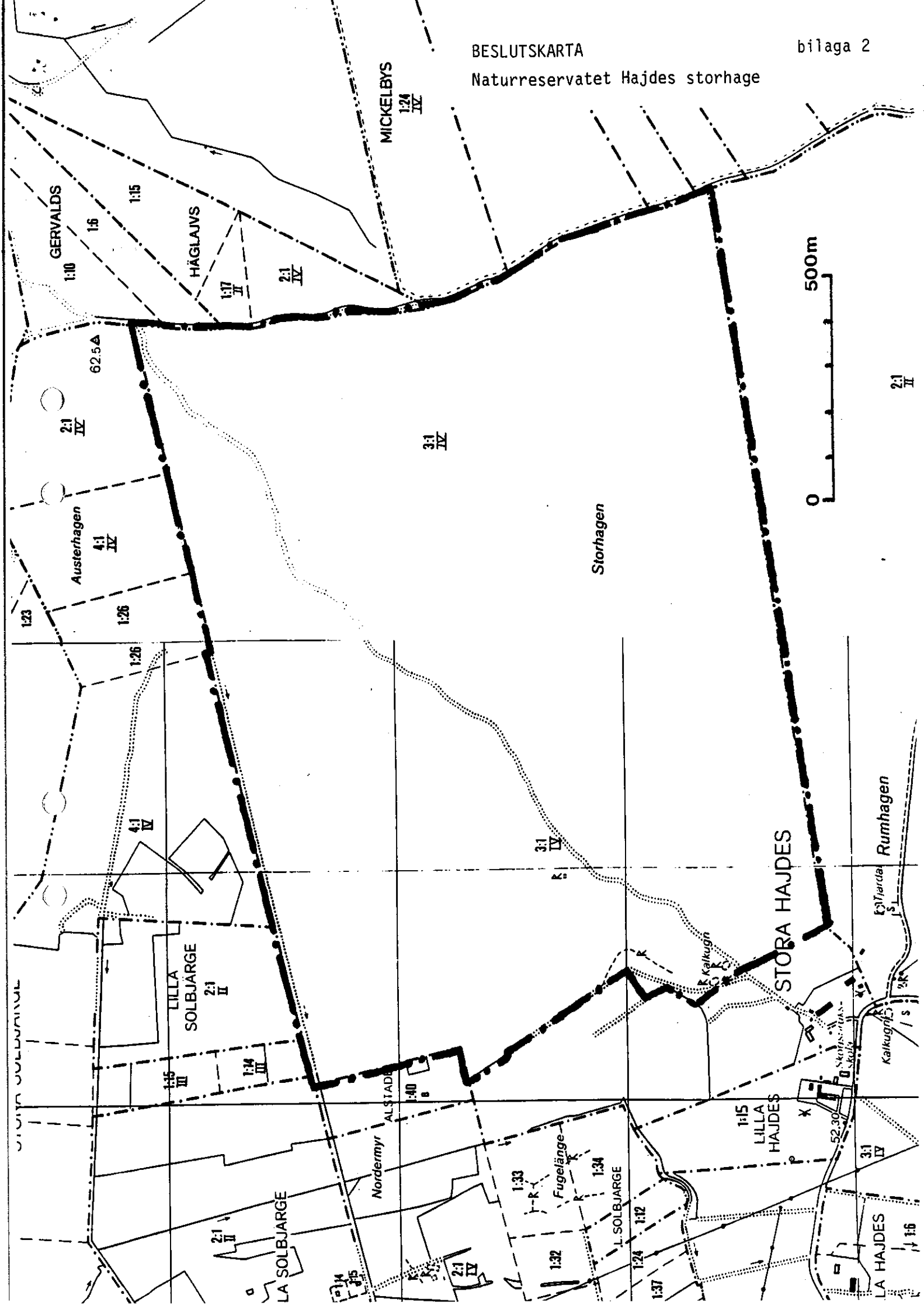
bilaga 1

Naturreservatet

Hajdes storchage

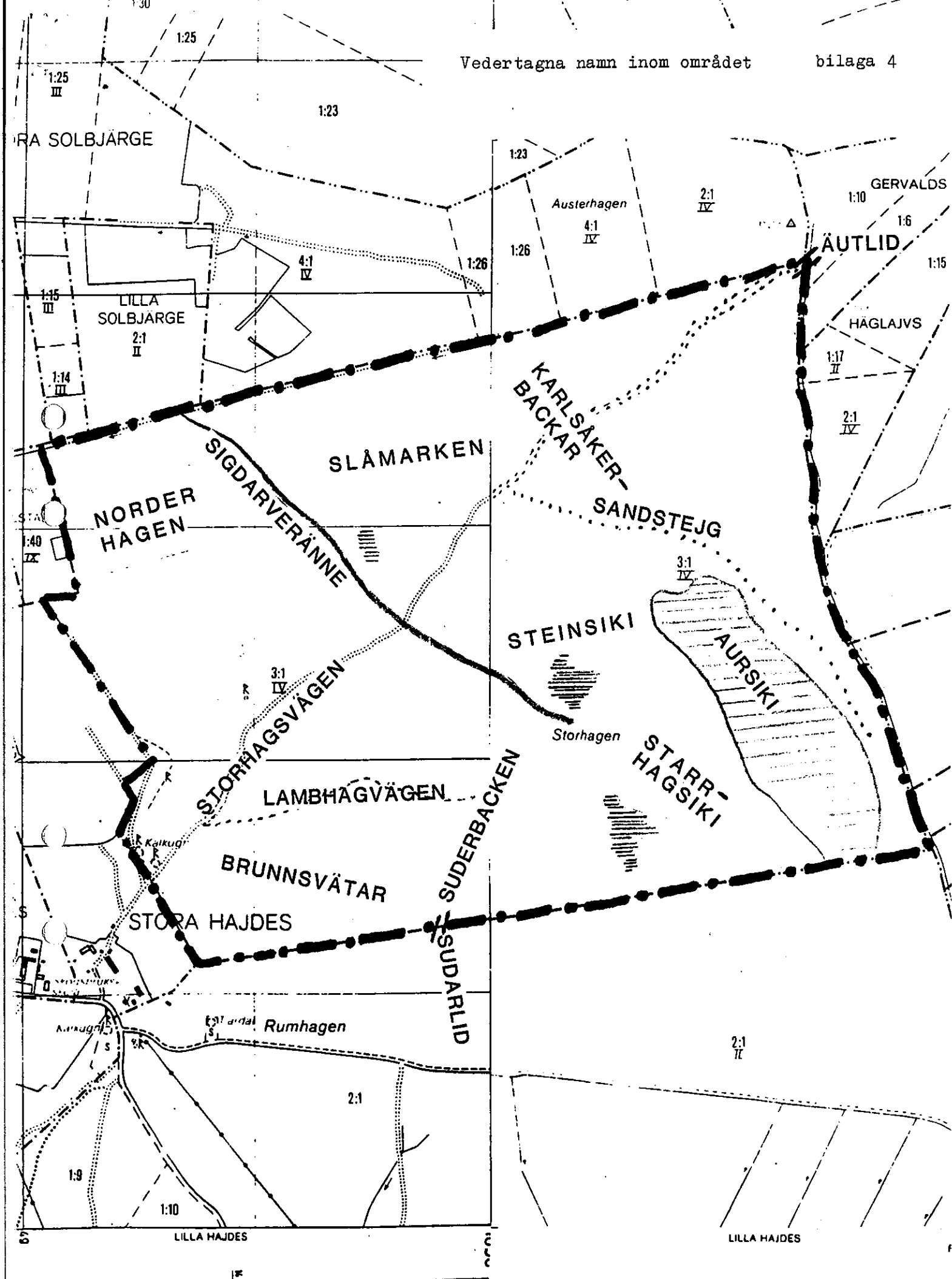
Naturreseptatet Hajdes sturhage

Naturvårdsobjekt: Hajdes Storchage
 Gotlands kommun
 Gotlands län

UTREDNING AV KOSTNADER OCH INTÄKTER FÖR NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN
 Undantagen från fastställelse enligt 9 § naturvårdsförordningen.
 Upprättad 1991-03-01

KOSTNADER				INTÄKTER	
Skötselområde/ skötselobjekt	Typ av åtgärd	Årligt behov av arbetskraft	Engångskostnad (kr)	Årlig drifts- kostnad (kr)	Årlig in- tækt (kr)
	Utmärkning av gränser		3.000		
	Informations- skyltar		3.000		
	Hägnader		600.000	24.000	
	Betesdrift			30.000	
	Mätning av avverkad skog			2.000	
	Tillsyn inkl underhåll av skyltning			2.000	

Naturreservatet Hajdes storchage

A SOLBJÄRGE

LILLA SOLBJÄRGE

STORA HAJDES

Rumhagen

LILLA HAJDES

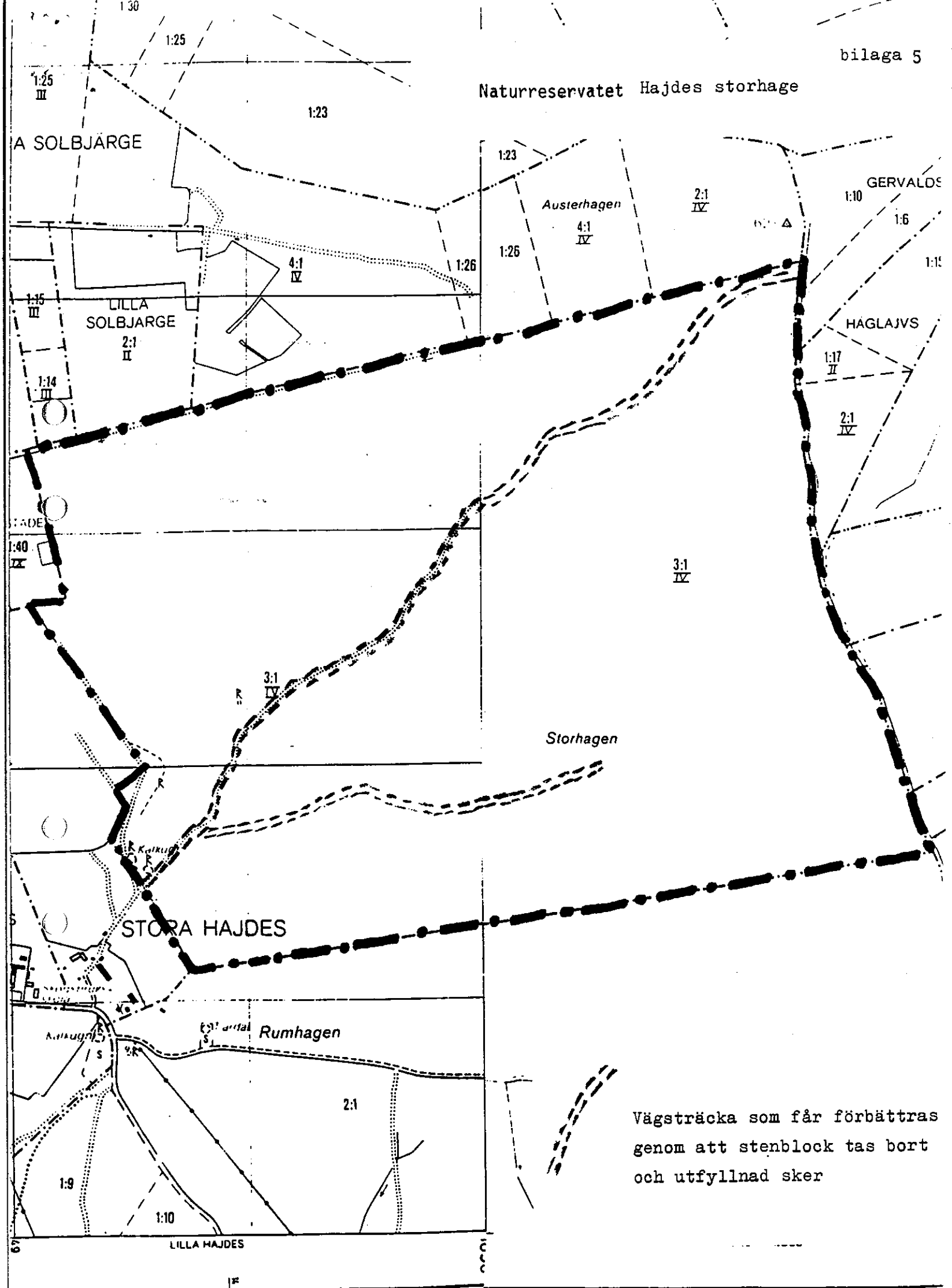
Austerhagen

Storhagen

GERVALDS

HAGLAJVS

Vägsträcka som får förbättras
genom att stenblock tas bort
och utfyllnad sker

ÖVERENSKOMMELSE

Parter: Ägaren till fastigheten Stora Hajdes 3:1 i Fröjel socken, Gösta Jakobsson, nedan kallad markägaren och länsstyrelsen i Gotlands län.

Saken: Ett större skogsområde på fastigheten Stora Hajdes 3:1 skall avsättas som naturreservat med föreskrifter och skötselplan enligt bifogat förslag daterat 1991-03-01.

§ 1

Länsstyrelsen förbinder sig att inte ändra föreskrifterna under A (som gäller inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheten inom reservatet) utan markägarens medgivande.

§ 2

Länsstyrelsen förbinder sig att bekosta det stängselmaterial och stängslingsarbete, som erfordras för betets bedrivande inom reservatet.

§ 3

Markägaren medger att naturreservatet bildas enligt förslaget daterat 1991-03-01 utan krav på ersättning för den inskränkning i möjligheten att bedriva ett rationellt och modernt skogsbruk som förslaget innebär.

Stora Hajdes 4/4 1991

Visby 4/4 1991

.....
Gösta Jakobsson

.....
Per Hansson

Egenhändiga namnteckningar bevittnas:

.....
Sten Wahlberg

.....
Bengt Wahlberg